

Justitieutskottets betänkande 2021/22:JuU47

Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om vissa kompletterande nationella bestämmelser för att den nya EU-förordningen om den europeiska gräns- och kustbevakningen ska kunna tillämpas och få fullt genomslag i Sverige. Utskottet ställer sig vidare bakom förslaget om att förtydliga reglerna om underrättelseskyldighet när barn som misstänks för brott frihetsberövas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:227 Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare	5
Särskilt yttrande	7
Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare (V)	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag med kompletterande bestämmelser till EU:s gräns- och kustbevakningsförordning,
2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
3. lag om ändring i vapenlagen (1996:67).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:227 punkterna 1–3.

Stockholm den 2 juni 2022

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Gustaf Lantz (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Tobias Andersson (SD), Martin Marmgren (MP), Ingemar Kihlström (KD), Mikael Damsgaard (M), Malin Björk (C) och Gudrun Nordborg (V).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2021/22:227 Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare.

I propositionen föreslår regeringen vissa kompletterande nationella bestämmelser för att den nya EU-förordningen om den europeiska gräns- och kustbevakningen ska kunna tillämpas och få fullt genomslag i Sverige

I propositionen föreslår regeringen också ett förtydligande av reglerna om underrättelseskyldighet när barn som misstänks för brott frihetsberövas. Det förslaget är framtaget mot bakgrund av att Europeiska kommissionen har ifrågasatt Sveriges genomförande av EU:s försvarardirektiv.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Inga motioner har väckts i ärendet.

Utskottets överväganden

Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Jämför det särskilda yttrandet (V).

Propositionen

För att stärka den gemensamma gränsförvaltningen och bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet inom Schengenområdet har en ny förordning antagits, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 av den 13 november 2019 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624. Förordningen trädde i kraft den 4 december 2019.

Genom förordningen utvidgas den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån Frontex mandat och resurser ytterligare. Frontex personalstyrka utökas successivt till en stående styrka om maximalt 10 000 personer, och tjänstemännen ska enligt förordningen kunna ges verkställande befogenheter. Dessutom stärks Frontex mandat att agera i frågor om återvändande. Även Frontex mandat att samverka med tredjeländer utökas till att omfatta andra länder än de som direkt angränsar till Schengenområdet. Genom förordningen införlivas bestämmelserna om det europeiska gränsövervakningssystemet Eurosur i förordningen, och Frontex får ansvar för drift och vidareutveckling av systemet

EU-förordningar är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i alla medlemsstater. Det betyder att en EU-förordning ska tillämpas direkt av nationella myndigheter på samma sätt som lagar och andra nationella föreskrifter. För att den nu aktuella EU-förordningen ska kunna tillämpas och få fullt genomslag i Sverige krävs det dock vissa kompletterande nationella bestämmelser.

Regeringen föreslår därför att en ny lag med bestämmelser som kompletterar EU-förordningen ska införas. I den nya lagen finns bestämmelser om bl.a. följande:

- Utländska tjänstemän som ska tjänstgöra i Sverige enligt EU-förordningen ska, för uppgifter som avser gränskontroll och återvändande samt för uppgifter som krävs för att uppnå målen med vissa EU-rättsakter som pekar ut i förordningen, få ges tillstånd att i Sverige utöva befogenheter som utgör myndighetsutövning. Tjänstemännen ska kunna ges tillstånd att

utöva de befogenheter som svenska polismän, kustbevakningstjänstemän, tulltjänstemän, kriminalvårdstjänstemän respektive tjänstemän vid Migrationsverket har för sådana uppgifter som framgår ovan. En utländsk tjänsteman som ska tjänstgöra i en viss verksamhet ska dock inte kunna ges tillstånd att utöva andra befogenheter än de som en svensk tjänsteman i motsvarande verksamhet har.

- Utländska tjänstemän ska ges tillstånd att utöva vissa typer av befogenheter som beskrivs i lagen, under förutsättning att befogenheterna bedöms nödvändiga för att tjänstemännen ska kunna utföra uppgifterna.
- Utländska tjänstemän som har getts särskilda befogenheter ska vid tjänstgöring i Sverige ha rätt att använda skjutvapen i den utsträckning som reglerna om nödvärn medger. I övrigt har de samma rätt som motsvarande svenska tjänstemän har enligt lag eller annan författning. För att få användas ska de utländska tjänstemännens utrustning motsvara den utrustning som svenska polismän, kustbevakningstjänstemän, tulltjänstemän eller kriminalvårdstjänstemän använder i motsvarande verksamhet.
- Bestämmelserna om ansvar för tjänstefel och olaga diskriminering samt om straffrättsligt skydd för tjänstemän ska utvidgas till att omfatta även utländska tjänstemän som tjänstgör i Sverige enligt EU-förordningen respektive med stöd av lagen med kompletterande bestämmelser till EU-förordningen.

I propositionen föreslår regeringen också att reglerna om underrättelse-skyldighet när barn som misstänks för brott frihetsberövas ska förtydligas. I kretsen av vuxna personer som kan underrättas när ett barn frihetsberövas på grund av misstanke om brott ska även någon annan lämplig vuxen person uttryckligen ingå, vilket är i enlighet med EU:s försvarardirektiv (artikel 5.2). Det ska också förtydligas att en underrättelse om frihetsberövande alltid ska lämnas till någon i den kretsen av vuxna personer.

Förslaget är framtaget mot bakgrund av att Europeiska kommissionen har ifrågasatt Sveriges genomförande av EU:s försvarardirektiv.

Den nya lagen och övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Utskottets ställningstagande

Propositionen har inte lett till några motionsyrkanden eller andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att regeringens lagförslag är ändamålsenligt utformat och att det bör antas av riksdagen.

Särskilt yttrande

Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare (V)

Gudrun Nordborg (V) anför:

Frontex mandat har i allt väsentligt varit inriktat på att skydda EU:s gränser och saknat en explicit mekanism för att tillförsäkra asylsökande eller andra utsatta grupper skydd. Jag anser därför att Frontex har haft ödesdigra effekter på EU:s politik för mottagande av flyktingar och andra skyddsbehövande. År 2016 antogs en ny förordning om ett europeiskt gräns- och kustbevaknings-system. Förordningen innebär delvis att Frontex får långt större befogenheter, mer resurser samt en mycket större personalstyrka. Jag var kritisk till att ge Frontex utökat mandat redan vid antagandet av förordningen. Jag är alltså mycket kritisk till Frontex utformning och hur myndigheten agerar, och jag anser att myndigheten bör avvecklas. Eftersom det nu är fråga om att tillämpa en bindande EU-förordning har jag dock, så länge Frontex finns kvar, inget att invända mot de kompletterande nationella bestämmelser som regeringen nu föreslår.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:227 Kompletteringar till EU:s nya gräns- och kustbevakningsförordning och förtydliganden i regler om unga lagöverträdare:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s gräns- och kustbevakningsförordning.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s gräns- och kustbevakningsförordning

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller kompletterande bestämmelser till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1896 av den 13 november 2019 om den europeiska gräns- och kustbevakningen och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1052/2013 och (EU) 2016/1624 (EU:s gräns- och kustbevakningsförordning).

2 § Termer och uttryck i denna lag har samma betydelse som i EU:s gräns- och kustbevakningsförordning.

Befogenheter som utgör myndighetsutövning

3 § Utländska tjänstemän som ska tjänstgöra i Sverige enligt EU:s gräns- och kustbevakningsförordning får, för uppgifter som avser gränskontroll och återvändande, ges tillstånd att i Sverige utöva befogenheter som utgör myndighetsutövning. Sådant tillstånd får ges även för uppgifter som krävs för att uppnå målen med

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 656/2014 av den 15 maj 2014 om fastställande av regler för övervakningen av de yttre sjögränserna inom ramen för det operativa samarbete som samordnas av Europeiska byrån för förvaltningen av det operativa samarbetet vid Europeiska unionens medlemsstaters yttre gränser,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/399 av den 9 mars 2016 om en unionskodex om gränspassage för personer (kodex om Schengengränserna), och

3. Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna.

Tjänstemännen får ges tillstånd att utöva endast sådana befogenheter som svenska polismän, kustbevakningstjänstemän, tulltjänstemän, kriminalvårdstjänstemän respektive tjänstemän vid Migrationsverket har för uppgifter som framgår av första stycket. En utländsk tjänsteman som ska tjänstgöra i en viss verksamhet kan dock inte ges tillstånd att utöva

andra befogenheter än de som en svensk tjänsteman i motsvarande verksamhet har.

Beslut om att neka inresa enligt artikel 14 i förordning (EU) 2016/399 och beslut om att neka visum vid gränsen enligt artikel 35 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 810/2009 av den 13 juli 2009 om införande av en gemenskapskodex om viseringar (viseringskodex) får fattas endast av svenska tjänstemän eller av utländska tjänstemän om de fått ett särskilt tillstånd att agera för svensk räkning.

4 § Utländska tjänstemän ska ges tillstånd att utöva de befogenheter som omfattas av 3 § första och andra stycket och som bedöms nödvändiga för att tjänstemännen ska kunna utföra uppgifterna.

Användning av vapen och annan särskild utrustning

5 § Utländska tjänstemän som har getts tillstånd att utöva befogenheter enligt 4 § har vid tjänstgöringen i Sverige rätt att använda skjutvapen endast i den utsträckning som reglerna om nödvärn medger. I övrigt har de samma rätt som motsvarande svenska tjänstemän har enligt lag eller annan författning.

För att särskild utrustning ska få användas vid våldsanvändning ska dock utrustningen motsvara den som svenska polismän, kustbevaknings-tjänstemän, tulltjänstemän eller kriminalvårdstjänstemän använder i motsvarande verksamhet.

Straffrättsligt skydd och ansvar

6 § Utländska tjänstemän som utövar myndighet i Sverige med stöd av denna lag ska vara skyddade enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det varit fråga om svensk myndighetsutövning.

7 § Utländska tjänstemän som utför uppgifter i Sverige enligt EU:s gräns- och kustbevakningsförordning ska vara ansvariga för olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken på motsvarande sätt som den som är anställd i svensk allmän tjänst. Innefattar uppgifterna myndighetsutövning ska tjänstemännen vara ansvariga även för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken på motsvarande sätt som om det varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Häri genom föreskrivs att 5 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för brott, ska vårdnadshavaren eller någon annan som svarar för den unges vård och fostran samt någon annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge omedelbart underrättas och kallas till förhör som hålls med den unge. Om den unge har gripits, anhållits eller häktats på grund av brottsmisstanken, ska en sådan vuxen underrättas om detta och om skälen för det samtidigt med underrättelsen om brottsmisstanken eller annars omedelbart efter frihetsberövandet.

Om någon som inte har fyllt arton år är skäligen misstänkt för brott, ska vårdnadshavaren eller någon annan som svarar för den unges vård och fostran samt någon annan som har en fostrande roll i förhållande till den unge omedelbart underrättas och kallas till förhör som hålls med den unge. Om den unge har gripits, anhållits eller häktats på grund av brottsmisstanken, ska *i första hand* en sådan vuxen *eller i andra hand någon annan lämplig vuxen person* underrättas om detta och om skälen för det samtidigt med underrättelsen om brottsmisstanken eller annars omedelbart efter frihetsberövandet.

Undersökningsledaren får besluta att skjuta upp en underrättelse om brottsmisstanke, en kallelse till förhör eller en underrättelse om frihetsberövande om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras. När det inte längre finns skäl för beslutet ska en underrättelse omedelbart lämnas. Detsamma gäller en kallelse till förhör.

En underrättelse eller kallelse enligt första stycket ska inte göras om det strider mot den unges bästa eller om det finns andra särskilda skäl.

En underrättelse eller kallelse enligt första stycket ska inte göras om det strider mot den unges bästa eller om det finns andra särskilda skäl. *En underrättelse om frihetsberövande ska dock alltid lämnas till någon i den krets av vuxna personer som anges i första stycket andra meningen.*

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.

¹ Senaste lydelse 2016:930.

3 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2022:132

Föreslagen lydelse

11 kap.

1 §

Regeringen får meddela föreskrifter om

a) att denna lag eller vissa föreskrifter i lagen ska tillämpas även i fråga om andra föremål än sådana som anges i 1 kap. 2 och 3 §§, om föremålen är särskilt ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet,

b) att anslagsenergin eller utgångshastigheten hos en projektil från ett skjutvapen ska understiga ett visst värde eller att vapnet ska vara konstruerat på ett visst sätt för att vapnet ska anses vara effektbegränsat enligt 2 kap. 1 §,

c) att bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte ska gälla innehav av skjutvapen eller ljuddämpare som lämnats över från staten till

– statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen,

– den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel, eller

– frivilliga försvarsorganisationer,

d) att tillstånd ska krävas för överföring av skjutvapen eller ammunition från Sverige till ett annat land,

e) att den som avser att föra ut ett skjutvapen från Sverige eller lånar ut ett skjutvapen till någon som är fast bosatt i ett annat land och inte ska använda vapnet endast i Sverige, ska anmäla detta till Polismyndigheten,

f) att denna lag inte ska gälla i fråga om skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som en företrädare för en annan stats myndighet medför vid tillfällig tjänstgöring i Sverige eller vid resa för tjänsteändamål genom Sverige,

f) att denna lag inte ska gälla i fråga om skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som en företrädare för en annan stats myndighet *eller för Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån* medför vid tillfällig tjänstgöring i Sverige eller vid resa för tjänsteändamål genom Sverige,

g) storleken på de avgifter som får tas ut enligt 2 kap. 19 §, och

h) att bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte ska gälla införsel av skjutvapen som lämnats över från staten till statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, eller ammunition eller ljuddämpare till sådana vapen.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.